

כפי שהיתה רגילה עד עתה. רש"י פירש 'עונה' – יום ולילה. ורשב"ם ר"ח רא"ש ועוד פוסקים פירשו: אותו הלילה בלבד).

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן משום רבי יהודה בר' אילעא: אכול בצל ושב בצל ואל תאכל אוזנים ותרגולים ויהא לבך רודף עליך; פחות ממאכלך ומשתייתך והוסף על דירתך. כשבא עולא אמר: משל מושלים בארץ ישראל, האוכל אליתא (= בשר שמן) – נחבא בעליתא (= עליה. מפני הגושים). האוכל קקולי (= ירקות) – אקילקי דמתא יתיב (= על אשפות העיר יושב, מקום ישיבת שאר בני העיר. הואיל ואין לו תובעים אינו נמנע מלהתרועע בגלוי).

דפים קיד – קטו

רד. מהו סדר הלילה מכוס ראשונה ועד אכילת מצה ומרור?

מזגו לו כוס ראשון; בית שמאי אומרים מברך על היום ואחר כך מברך על היין [שהיום גורם ליין שיבוא. ועוד, שכבר קדש היום טרם בוא היין], ובית הלל אומרים: מברך על היין ואחר כך מברך על היום [שהיין גורם לקידוש שייאמר. דבר אחר: תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם]. והלכה כדברי בית הלל. הביאו לפניו (רש"י ורשב"ם: ירקות. ר"ח ותוס': את השלחן) – מטבל בחזרת. בטיבול זה אינו מקיים מצות אכילת מרור אלא ענינו לעשיית היכר לתינוקות כדי שישאלו [מלבד למאן דאמר מצוות אינן צריכות כוונה, אם אכל מרור – יצא]. רב אחא בריה דרבא היה מחזר אחר שאר ירקות דוקא ולא מרור – כדי להוציא עצמו מהמחלוקת לענין ברכה כאשר אוכל מרור בטיבול זה כדלהלן. (וכן לדעת הסוברים מצוות אין צריכות כוונה יש להעדיף שאר ירקות על מרור, כי לכתחילה יש לקיים מצות מרור רק לאחר אכילת המצה. אבל למאן דאמר מצוות צריכות כוונה [וכן פסקו התוס' ועוד ראשונים], אפשר לכתחילה לאכול מרור בטיבול זה – לדעת ריש לקיש רב הונא ורב חסדא. עפ"י תוס'. וע"ע תוס' קכ. ד"ה באחרונה) שהביא שני פירושים).

לדברי רב הונא, מברך 'בורא פרי האדמה' בלבד. וכן נהגו בסורא. ולרב חסדא, כאשר אוכל מרור בטיבול זה מברך גם 'על אכילת מרור'. וכן נהג רב ששת בריה דרב יהושע, וכן הסיקו להלכה.

א. לדעת התוס' (כאן) רש"י ורשב"ם (ק"ט:), לרב חסדא מצות מרור מתקיימת בטיבול השני [כמאן דאמר מצוות צריכות כוונה] הגם שמברך על אכילת מרור בתחילה. ונראה לפי זה שאין להפסיק בדברים לאחר ברכת המרור עד אחר אכילת המרור בשנית [כשם שאין מפסיקים בשיחה עד סוף תקיעות דמעומד]. ומ"מ נראה שלברכת 'אשר יצר' או שאר דבר מצוה מותר [כמו בתקיעות] (הליכות שלמה).

ואולם הרמב"ן ועוד פוסקים כתבו שלרב חסדא יצא ידי חובה בטיבול ראשון שהרי עליו הוא מברך. [הלכך יש לכוין באכילה הראשונה לשם מצות מרור ולאכול כזית ולטבל בחרוסת, ובשני אין צריך אלא מעט ומטבל בכל דבר. עפ"י משנ"ב תעה סק"ח].

ב. נחלקו הראשונים על טיבול ראשון, במה הוא נעשה; לר"ח תוס' ור"ן, אם אוכל חזרת (= חסא) – מטבל בחרוסת, אבל בשאר ירקות אינו צריך חרוסת אלא מטבל בחומץ [או ביין. ב"י תעג] או במים ומלח כמו שהיה נוהג רבנו תם.